

Потьомкін І. О.

аспірант,

Навчально-науковий інститут економіки та бізнес-освіти

Державного університету економіки і технологій

м. Кривий Ріг, Україна

Кучерова Г. Ю.

доктор економічних наук,

професор кафедри управління бізнесом,

Державний університет економіки і технологій

м. Кривий Ріг, Україна

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-431-6-10>

ВИКЛИКИ ДЛЯ ІТ-РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

ІТ-ринок України один із тих секторів національної економіки, що вносить вагомий вклад в економіку та стійко витримує негативні наслідки війни. Втім, час минає і накопичуються проблеми, що дестабілізують всі системи, навіть найстійкіші. Крім того, пік світового інвестування в ІТ під час пандемії минув, що зумовлює скорочення інвестування. Особливості функціонування ІТ-ринку України визначаються превалюванням надання послуг з аутсорсингу та розробки інноваційних продуктів та технологій, проектною та командною роботою, що зумовлює значну залежність від обсягів замовлень та доступністю якісного кадрового потенціалу, що забезпечує в кращому випадку мінімум 70% проекту власними силами і 30% залученими фахівцями.

Через військові дії компанії стикаються з проблемами забезпечення безпеки співробітників та збереження інфраструктури, що впливає на продуктивність і стабільність роботи. Військові дії на території країни також підвищують ризики для бізнесу, змушуючи деякі компанії переміщати операції або створювати резервні офіси за кордоном. Часті ракетні удари та відключення електроенергії впливають на продуктивність команд і здатність компаній своєчасно виконувати замовлення. Компанії змушені вкладати значні ресурси в забезпечення безперебійного зв'язку, енергоносіїв та інших необхідних інфраструктурних елементів. Це вимагає додаткових витрат і зусиль з боку бізнесу для забезпечення безперебійної роботи.

Глобальна рецесія, світова економічна криза вплинула на зниження попиту на ІТ-послуги, особливо з боку США та Європи, які є основними ринками для українських ІТ-компаній. Багато міжнародних клієнтів скоротили свої бюджети на ІТ, що призвело до зменшення кількості замовлень. Конкуренція на глобальному рівні, на тлі глобальних викликів українські компанії зіткнулися з посиленою конкуренцією з боку ІТ-галузей інших країн, які пропонують схожі послуги за нижчими цінами або з меншими ризиками.

Зниження обсягів замовлення, мобілізація, переміщення, вимушена еміграція працівників, релокація в цілому негативно впливають на кадровий потенціал. Це призводить до втрати ключових фахівців та необхідності перебудови команд. При цьому зниження обсягів замовлень і доходів компаній та тлі високих витрат на підтримку бізнесу та адаптацію до нових реалій також створюють додаткові фінансові тягарі. Наразі геополітична нестабільність змушує деяких іноземних клієнтів бути обережними у співпраці або навіть уникати співпраці з українськими компаніями, зменшувати обсяги замовлень, що обумовлює зниження кількості нових контрактів або до скорочення обсягів існуючих. Тим самим зазначене негативно впливає на доходи та можливості розвитку. Як наслідок компанії вимушені скорочувати витрати, зокрема на маркетинг, інновації та розвиток нових ринків, що може обмежити їхню конкурентоспроможність у довгостроковій перспективі, стримувати інвестування в розвиток, інновації та розширення на нові ринки. Погіршують ситуацію інфляційні, валютні, політичні та економічні ризики на тлі тотальної невизначеності і непередбачуваності.

Отже, зазначене вимагає від українських ІТ-компаній постійної адаптації та пошуку нових стратегій для збереження та розширення своїх позицій на ринку. Щоб утримати талановитих співробітників, компанії наразі впроваджують гнучкі умови роботи, пропонують конкурентні компенсаційні пакети, інвестують у професійний розвиток, забезпечують психологічну підтримку та підтримку безпеки, а також зберігають сильну корпоративну культуру. Крім того, поширення застосування штучного інтелекту зумовлює необхідність швидкого розширювання навичок та компетенцій ключових працівників. Незважаючи на це у першій половині 2024 року українські ІТ-компанії втратили приблизно 2,4 тисячі фахівців.

Якщо у 2023 році обсяг ІТ-експорту України знизився на 8,5%, до \$6,7 млрд, що на 8,5% менше, ніж у 2022 році та відповідає рівню

2021 року. У перший квартал 2023 року показники експорту були стабільними, хоча й з невеликим спадом у порівнянні з аналогічним періодом 2022 року. Це було пов'язано з початком зниження попиту на українські ІТ-послуги через глобальні економічні ризики та вплив війни. За даними другого і третього квартали 2023 року спостерігалось подальше зниження, оскільки все більше міжнародних клієнтів почало скорочувати або призупиняти проекти через ризики, пов'язані з війною та економічною нестабільністю. Четвертий квартал 2023 року демонстрував незначне покращення, яке було пов'язане зі стабілізацією ситуації на деяких ринках, але загальний результат залишився негативним. Втім ІТ-компанії продовжували активно працювати на зовнішніх ринках, намагаючись зберегти свої позиції та мінімізувати втрати. І вже у першому кварталі 2024 року український ІТ-експорт досяг \$1,75 млрд, що свідчить про стабільність галузі на тлі продовження війни та глобальної економічної невизначеності. У січні показники досягли близько \$570 млн, у лютому – \$585 млн, а в березні – \$595 млн. Цей показник перевищує результати аналогічного періоду 2023 року, демонструючи незначне зростання.

Попри складні умови, українські ІТ-компанії змогли зберегти більшість своїх клієнтів, що забезпечило стабільний потік замовлень. Багато клієнтів цінують високу якість українських ІТ-послуг і продовжують співпрацю навіть у період невизначеності. Наразі компанії активно шукають нові можливості на міжнародних ринках, особливо в країнах, що не так сильно постраждали від глобальної економічної кризи. Це дозволило частково компенсувати втрати від скорочення замовлень з традиційних ринків, таких як Європа та США. Окрім українські ІТ-компанії вклали значні ресурси в розробку нових технологій та продуктів, що дозволило їм виділитися на глобальному ринку та залучити нових клієнтів. Це включає інвестиції в сфери, такі як штучний інтелект, фінансові технології та кібербезпека. Загалом компанії демонструють високу адаптивність до нових умов, включаючи перехід на віддалену роботу, формування команд за кордоном, оптимізацію витрат та впровадження нових бізнес-моделей. Це дозволяє їм залишатися конкурентоспроможними, зберігати стабільність навіть у складних умовах і здатність підтримувати стабільний рівень експорту. За даними Топ ІТ-компаній України, літо 2024, зафіксовано незначне зростання серед найбільших компаній. Лідерами залишаються EPAM, SoftServe, GlobalLogic, Luxoft, Ciklum що свідчить про їхню стійкість та ефективність у подоланні кризових ситуацій. EPAM Systems

залишається на першій позиції завдяки стабільному зростанню, незважаючи на виклики, пов'язані з війною та економічною нестабільністю. SoftServe підтримує другу позицію, продовжуючи активну експансію на міжнародні ринки і фокусуючись на інноваціях. GlobalLogic посідає третє місце з акцентом на цифрові продукти та розширення співпраці з міжнародними партнерами. Luxoft зберігає четверту позицію, завдяки експертизі у фінансовому та автомобільному секторах. Ciklum залишається на п'ятому місці, продовжуючи розширювати свою глобальну присутність і портфель послуг. Щодо середніх за розміром компаній. Intellias показує стабільне зростання, зберігаючи перше місце серед середніх компаній, завдяки розширенню в автомобільній та фінансовій сферах. Sigma Software активно зростає за рахунок співпраці з міжнародними стартапами та великими підприємствами. N-iX підтримує третю позицію серед середніх компаній, завдяки масштабованості і експертизі в різних галузях. DataArt розширює присутність у фінансових технологіях та охороні здоров'я, утримуючи четверту позицію. ELEKS продовжує зміцнювати свої позиції завдяки інноваційним рішенням у логістиці та роздрібній торгівлі.

Загалом, у першому півріччі 2024 року 18 українських ІТ-компаній показали зростання, що є значним досягненням на фоні складної економічної ситуації. З цих компаній половина є продуктовими, що свідчить про посилення тренду на розвиток власних продуктів серед українських ІТ-компаній. Продуктові компанії продовжують розширювати свої ринки і залучати інвестиції, навіть у складних умовах, демонструючи стійкість та інноваційний потенціал. Це зростання стало можливим завдяки інноваційним підходам та здатності швидко адаптуватися до нових реалій ринку. Тоді як у першому півріччі 2024 року 29 українських ІТ-компаній зіткнулися з негативною динамікою, що відображає складнощі, з якими стикнулася галузь. Зниження замовлень, втрати клієнтів, мобілізація працівників, економічна нестабільність і проблеми з релокацією стали основними факторами, що призвели до цього спаду. Багато компаній змушені були скоротити свої штати або оптимізувати операційні витрати, що ще більше ускладнило їхнє становище на ринку.

У підсумку, з 2023 по 2024 рік український ІТ-ринок демонстрував нестабільну динаміку, з проявами як негативних тенденцій, так і стабілізації та зростання в окремих сегментах. Галузь змогла адаптуватися до викликів, але продовжує залишатися під тиском

зовнішніх обставин. Головна стратегія зумовлена трансформацією бізнес-процесів із сервісної моделі на продуктово-сервісну модель із поширенням використання штучного інтелекту, розвитку кібербезпеки, також виходу на ринок Близького Сходу.

Література:

1. DOU.ua. ТОП-50 ІТ-компаній України за літо 2024. мінус 2,4 тисячі фахівців за півроку, у п'ятірці найбільших — новий гравець. 08.12.2024. URL: https://dou.ua/lenta/articles/top-50-summer-2024/?from=recent_pinned

2. DOU.ua. Топ-50 ІТ-компаній України, літо 2023: мінус 6 тисяч фахівців за півроку, сервісні компанії мають менше клієнтів, продуктові наймають активніше. 14.08.2023. URL: https://dou.ua/lenta/articles/top-50-summer-2023/?from=recent_pinned

3. DOU.ua. Топ-50 ІТ-компаній України, зима 2023: мінус 5 тисяч фахівців через релокацію. 06.04.2023. URL: <https://dou.ua/lenta/articles/top-50-winter-2023/>

4. DOU.ua. Що відбувається з українським ІТ-експортом та які прогнози. Аналітика й думки представників галузі. 15.08.2024. URL: <https://dou.ua/lenta/articles/it-export-second-quarter-2024/>

5. DOU.ua. «Кожен місяць першого кварталу є гіршим, аніж цей період торік». Що відбувається з українським ІТ-експортом. 06.05.2024. URL: https://dou.ua/lenta/articles/it-export-1-quarter-2024/?from=similar_posts